

„HOSSZANTÜRŐ ROZÁK, HALLGATAG MÁTYÁSOK”

Galyasi Miklós: *Móra Ferenc könyve (Ének a búzamezőkről)* című verséről

Idén száz éve, hogy véget ért az első világháború. Az 1914 és 1918 között négy éven át tartó öldöklő küzdelem nemcsak a világ politikai térképét rajzolta át, hanem a társadalmi és az emberi viszonyok kereteit is. Móra Ferenc *Ének a búzamezőkről* című regényében 1918-tól 1927-ig követi a Szeged környéki parasztemberek, a „hosszantűrő Rozák, hallgatag Mátyások” sorsát.

Az író valós és érzékeny társadalmi problémát választott új regénye témájaként, melynek cselekménye a megjelenése előtt alig fél évvel fejeződött be. A történet középpontjába azt a kérdést állította, miként dúlta fel – tragédiába fordítva – a hagyományos paraszti világot és az emberi-erkölcsi értékrendet az első világháború és az azt követő időszak. A mű hatalmas könyvsiker lett, több nyelvre lefordították, s a kortársakra és az utókorra is nagy hatást gyakorolt: vers, színdarab és film ihletőjévé vált. Galyasi Miklós hódmezővásárhelyi költő – alighanem elsőként – már a megjelenéskor verssel köszöntötte Móra alkotását. A költemény autográf kézírata a Somogyi-könyvtár helyismereti gyűjteményében található.

„...a megmaradt falu, mert ez annak a regénye”

A Lantos Rt. könyvkiadó – a szegedi barátok kezdeményezésére – Móra huszonöt éves írói jubileumára gyűjteményes sorozat kiadását tervezte. Az elképzelés sikeresnek ígérkezett, hiszen az olvasók izgalommal várták a lapokban hétről hétre megjelenő írásokat, és gyakran felkeresték az addigra már országosan is ismert és elismert szerzőt, hogy dedikáltassák a maguk által készített „lapkivágat-gyűjteményüket”. A sorozathoz – a már megjelent írások mellett – a kiadó várt egy új regényt is. Móra ezekben az években sokat betegeskedett, orvosai hosszabb pihenést javasoltak. 1927 márciusában hathetes „alkotói szabadságra” Abbáziába utazott. Azonban sem az Adriai-tenger sós levegője, sem a Villa Jeanette magánya nem hozta meg a várva várt ihletet. „Akárhány téma szappanbuborékjával kísérleteztem, mind széttüsszentette az önkritikám...” – írta barátjának, dr. Szalay Józsefnek, Szeged „literátus főkapitányának” 1927. május 8-án küldött levelében. Ugyanitt számol be a regény megszületéséről is: „Soha én még magyar parasztot így tölgybe, kórisbe, rózsafába nem metszettem, mint most. Mert mondanom se kell, se egyik, se másik regénycsira nem kelt ki, hanem egész váratlanul egy másik bujt elő, egyszerre erdőnek. A címe: *Ének a búzamezőkről*. Tulajdonképp tragikus történet, a háborúban köszörlődött új paraszt és a régi paraszt, belefürösztve a legmézesebb humorba, ami valaha tőlem telt. Lantos úr, azt hiszem, először kicsit el fog savanyodni a paraszt-esettől, de aztán majd nekigömbölyödik, mert ez a könyv tovább fog élni, mint ő, meg én együtt. S tán még az *Elsodort falu*-nak is följe hág – a megmaradt falu, mert ez annak a regénye.” Szalay József és Móra Ferenc élete, sorsa sok ponton találkozott, közösen munkálkodtak a szegedi kulturális és közélet számos területén. Az író az elkészült művet barátjának szóló ajánló sorokkal indította útjára: „Szalay Józsefnek, a napsütésben, fõrgetegben kipróbált barátomnak, szeretettel ajánlom ezt a könyvem: Móra Ferenc.” Ez az ajánlás nemcsak a regény születése körül bábáskodó „bajtársnak” szólt, hanem Szalay az ötletgazda szerepét is magáénak vallotta a *Prágai Magyar Hírlap*nak 1935. augusztus 18-án adott interjújában: „Az *Ének a búzamezőkről* alapját egyébként én adtam Mórának. Még akkor aktív voltam, s ő valamelyik tanyai pártfogoltja ügyében jött hozzám, hogy egy Oroszországban maradt hadifoglyot nem tudtak hazahozatni. Megindítottam a közigazgatási eljárást s a mindenféle vöröskereszteken és konzulátusokon keresztül valahogy hazavergődött a szegedi magyar. Ez inspirálta Móra Ferencet a regény megírására, s a kéziratot aztán ő is nekem adta. Persze, egészen száraz kis történet volt ez, amiből Móra a föld himnuszát költötte.”

Galyasi Miklós: *Móra Ferenc könyve. (Ének a búzamezőkről.)*

Galyasi (Reisinger) Miklós (1903–1974) költő – későbbi múzeumigazgató – a regényt lelkesültséggel teli verssel köszöntötte, melyet 1927. december 4-én közölt a *Délmagyarország*. Ismeretes, hogy Móra a 20-as években jó kapcsolatot ápolt a vásárhelyi művészvilággal, melyhez Galyasi műpártoló édesapjától „örökölte” a baráti viszonyt. Fontos kiemelni e tekintetben a Dugonics Társaság szerepét is, hiszen a „Szeged irodalmáért, művészetéért és tudományáért” létrehozott egyesület a környező településekkel is kapcsolatot teremtett, vidéki kirándulásokat, felolvasásokat és irodalmi esteket szervezett, ezzel is erősítve a kulturális kapcsolatokat. Móra Ferenc mint a társaság titkára 1928-ig szinte minden vidéki szereplésen ott volt és huszonnégy alkalommal szerepelt az irodalmi esteken. Galyasi pedig – 1923-ban kiállított újságírói igazolványa tanúsága szerint – a szegedi Színház és Társaság című irodalmi és művészeti hetilap munkatársa, „vásárhelyi tudósítója” volt. Ez idáig nincs pontos adat arra nézve, hogy Móra és Galyasi ismerték-e személyesen egymást, de az bizonyos, hogy az ifjú költőre nagy hatással volt az *Ének a búzamezőkről* „paraszti sorstragédiája”, s a nagy előddel érzett lelki rokonsága, hasonló világlátása a regény olvasását követően rajongással átitatott versben öltött testet.

Galyasi Miklós első kötete *Fut a lidérc* címmel 1928-ban jelent meg. Barcsay Jenő szerkesztő több mint négy esztendő terméséből válogatott. A verseket gondosan négy ciklusba rendezte. Az utolsónak a *Tiszavirág* címet adta, melynek mottójául a költészetéről és költősorsáról szóló indítóvers utolsó sorait választotta: „... e kérész végzet az osztályrészed Magyar poéta ... Tiszavirág...” A ciklusba öt verset illesztett, köztük két „naprakész” lírai reflexiót: a kortárs festőművész, Endre Béla halálára (1928) írt költeményt és a Móra regényét üdvözlő verset (1927). A kötet és egyben a ciklus utolsó előtti verse is a *Móra Ferenc könyve. (Ének a búzamezőkről.)* című alkotás.

A költemény magyaros verselési formában íródott, felező tizenkettes sorokból épül fel, ritmusával stilisztikai nyomatékok is adva témának. A vers kulcsszavai, hangsúlyos, erőteljes jelzős szerkezetek, költői képei – „látok próféták”, másutt a „szent tündérrege”, ima, zsoltár – Ady, Juhász Gyula gondolataira rímelenek, s néhol már Radnóti előlegezik: Galyasi költészetét a huszadik század első harmadának kiváló költőivel rokonítják.